

ЯРОСЛАВ ХАШЕК (1883–1923) – авторът на най-превежданата по света чешка книга и на най-популярния чешки литературен герой – Швейк, дебютира в „Народни листи“ („Národní listy“) с разкази, в които споделя впечатления от пътувания в Австро-Унгария, Централна и Югоизточна Европа. След 1904 г. се сближава с анархистичното движение, чиито издания редактира. В тях публикува редица свои фейлетони с антимонархически и социално-критически теми. Постоянен автор е в списанията „Карикатури“ („Karikatury“), „Весела Прага“ („Veselá Praha“), „Хумористични листи“ („Humoristické listy“), „Светозор“ („Světozor“), „Народ“ („Lid“), „Чешко слово“ („České slovo“), „Народно право“ („Právo lidu“) и др. През 1911 г. създава Партия на умерения прогрес в рамките

на закона (*Strana mírného pokroku*) и се представя като неин кандидат на изборите. На тази първа по рода си политическа мистификация посвещава цикъл фейлетони, които са сред първите литературни свидетелства за неговия забележителен талант на сатирик и разобличител на обществения ред.

През 1917 г. в Киев излиза повестта с автобиографични елементи Добрият войник Швейк в плен (*Dobryj voják v zajetí*), а през 1920–1923 г. под формата на подлистници в литературния печат – Приключенията на добрия войник Швейк през Световната война (*Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*). Романът остава незавършен. Предпочитани от Хашек жанрове са хумористичният разказ и фейлетонът – според някои изследователи те са над хиляда. Една част от тях са събрани в книгите Добрият войник Швейк и други удивителни истории (*Dobryj voják Švejk před válkou a jiné podivné historky*, 1912), Мъките на господин Тенкрат (*Utrpení pána Tenkráta*, 1912), Кондуктор на чужденци и други сатирични разкази (*Průvodčí cizinců a jiné satiry z cest i domova*, 1913), Моята търговия с кучета и други хуморески (*Můj obchod se psy a jiné humoresky*, 1915). Голяма част от разказите му обаче са публикувани в книжни издания едва след авторската смърт, например Виолетовият гръм (*Fialový hrom*, 1958) и Бандитът убиец пред съда (*Loupežný vrah před soudem*, 1958). От вниманието му не убягват нито недостатъците на политическото управление, нито котерийните борби около изборите, нито демагогията и манипулаторските умения на управляващите, създава и остро сатирични текстове срещу еснафското общество.

Разказът Историята на „Господ Бог“ (*Historie pána Boha*) е взет от изданието Jaroslav Hašek. Tři muži se žralokem a jiné poučné historky. Praha, 1993.

T. M.

ИСТОРИЯТА НА „ГОСПОД БОГ“

I.

Не си мислете, че намерението ми е да правя реклама на някакъв си скулптор. Но все пак трябва да обърна внимание на факта, че мъжът, който сътвори от глина „Господ Бог“, е скулпторът Аморт Власта. По-нататък сами ще се убедите и ще се съгласите с мен, че не става въпрос за никаква реклама.

Приятелят ми Аморт си представяше Господ Бог като мъж с дълга брада, сред чиито косми са се спотаили Данте, Шекспир, Куприн, Горки, Сватоплук Чех и Ян Хус.

Под цялата тази красота е изобразено блато, стигащо чак до нозете на Господ Бог. В краката му е разположен кръст, на който е разпъната човешка фигура с изключително отчаяно изражение.

И има защо. От блатото се надигат разни хора, които се държат с него извънредно безцеремонно. Покойният Франц Йосиф, забравил за своята немощ, го е стиснал за гушата. Вилем¹ се опитва да го прободне, а някакъв турски султан чеше клетника по гърдите, сякаш си е наумил да преброи всичките му косми.

И на тази скулптурна композиция Аморт е дал названието „Господ Бог“. Със сигурност зная, че след публикуването на настоящата статия моят стар приятел Власта Аморт повече няма да ми проговори и още докато е в Русия, ще почне да измисля по мой адрес различни истории, които за по-сигурно ще дава на стария ми враг господин Петршик от Першин.

При все това аз съм изцяло удовлетворен и здраво съм стъпил на краката си, така че мога да кажа само следното: „Вратите адови не ще успеят да ме сломят“.

II.

На Староместкия площад някога се е издигала статуя на Дева Мария. Намирала се точно срещу мястото за екзекуция на чешките благородници. Тя и заради това била сложена там, та с помощта Божия Фердинанд да съумее да отсече сума ти бунтовнически глави.

Сто години по-късно, когато се стигна до заключението, че потомците на Фердинанд нямат работа в Чехия, подобна съдба сполетя и тази нещастна статуя и тя беше продадена на 8 ноември 1918 г. въпреки протестите на представителя на Народния съвет господин Цирил Душек и на една бабичка, която коленичеше пред художник-оформителя по време на цялата тази комедия.

Стигна се дори и до остра полемика.

– Ние сме Народният съвет! – каза господин Цирил Душек, на което тълпата отвърна:

¹ Вилем II (1888–1918) – пруски крал. – Б. пр.

– А ние пък сме народът и ще я съборим!

И я събориха. Всеки си взе по нещо. Хлапетата от Жижков – главата и парче от ангелските крилца, аз пък съвсем случайно, връщайки се от Русия, получих за спомен от един човек, който бил там по това време, ореола със звездички на Богородица. За съжаление от тези звездички не беше останало много.

Впоследствие научих от религиозните списания, че щяло да има разследване. Словакия негодувала. Поемам цялата вина върху себе си. Адресът ми е: Прага, кв. „Жижков“, ул. „Йеронимова“ № 3, трети етаж.

Предупреждавам ви, че с „Браунинг“ уцелвам от 60 крачки, че през 1907 г. в Амстердам спечелих първа награда по бокс и че ще изхвърля всеки по стръмното вито стълбище.

Sapientis sat!²

III.

Амортивият „Господ Бог“ дълго време лежеше, потънал в прах, във винарната на Петршик. Някакъв едър земевладелец дал предплата за него и не дошъл да си го вземе.

Впоследствие между Власта Аморт и потъналия в неизвестност клиент се завърза кореспонденция.

„Многоуважаеми господине!

Обръщам Ви внимание на факта, че „Господ Бог“ е ужасно прашасал. Страда най-вече от това, че атмосферата на винарната не му понася. Сред тютюневия дим чезне цялата му прелест. Бронзът му пада. И понеже ми дадохте предплата, моля веднага да си го вземете и да доплатите дължимата сума.

ВЛАСТА АМОРТ“

Отговорът гласеше:

„Скъпи приятелю!

Не си спомням да съм Ви давал предплата за никакъв си „Господ Бог“. Напуснах църквата още през 1907 г. Аз съм атеист и от 1906 г. съм абониран за „Свободна мисъл“.

ЙОЗЕФ КОКЕШ

земевладелец от Малешице при Бърно“

И „Господ Бог“ продължи от високо да гледа компанията.

– Господи! – казваше Аморт. – Измъчих се с тоя Бог. Няколко дузини продадох от него, но виждам, че цената му пада. Вече никой не ще да го купи.

А дните си течаха безнадеждно. Димът наистина не се отразяваше добре на „Господ Бог“. Започна да посивява и да се лющи.

– Трябва да боядисам „Господ Бог“ – каза Аморт и купи сиво-зелена боя, съвсем подходяща за посивелия вече „Господ Бог“.

² За умния казаното е достатъчно! (лат.) – Б. пр.

И отново за „Господ Бог“ дните продължиха да си текат мрачно и еднообразно. Дори и новата боя не помогна.

Прахта се напластяваше върху посивялата му осанка, на император Вилем му изчезна кинжалът, с който се канеше да прободне човека на кръста, турският султан изгуби сърцераздирателния си свиреп израз, Франц Йосиф гледаше така тъпо, сякаш се бе съживил. Това беше и най-хубавата фигура от цялата композиция.

Изчистиха „Господ Бог“ от прахта и Вилем загуби своя исторически мустак. Изглеждаше така, сякаш е бил на бръснар и изведнъж революцията го е изненадала като гръм от ясно небе.

IV.

Както вече казах, част от имуществото ми стана ореолът от Богородичния стълб срещу паметната плоча на екзекутираните чешки благородници. Едновременно с това ми беше жал за „Господ Бог“ на Аморт.

– Слушай! – казах аз. – Не искаш ли да си разменим „Господ Бог“ и ореола на Дева Мария?

Известно време ме гледа учудено, но накрая рече:

– Става.

Следователно сега аз притежавам „Господ Бог“, а Аморт – ореола на Дева Мария, така че и двамата сме доволни.

В случай че у прословутите служби са възникнали някакви съмнения, длъжен съм да отбележа, че цялата история е измислена. Но дори и да беше истинска, за мен и за Аморт това е без значение.

Превод от чешки: **Борислав Борисов**